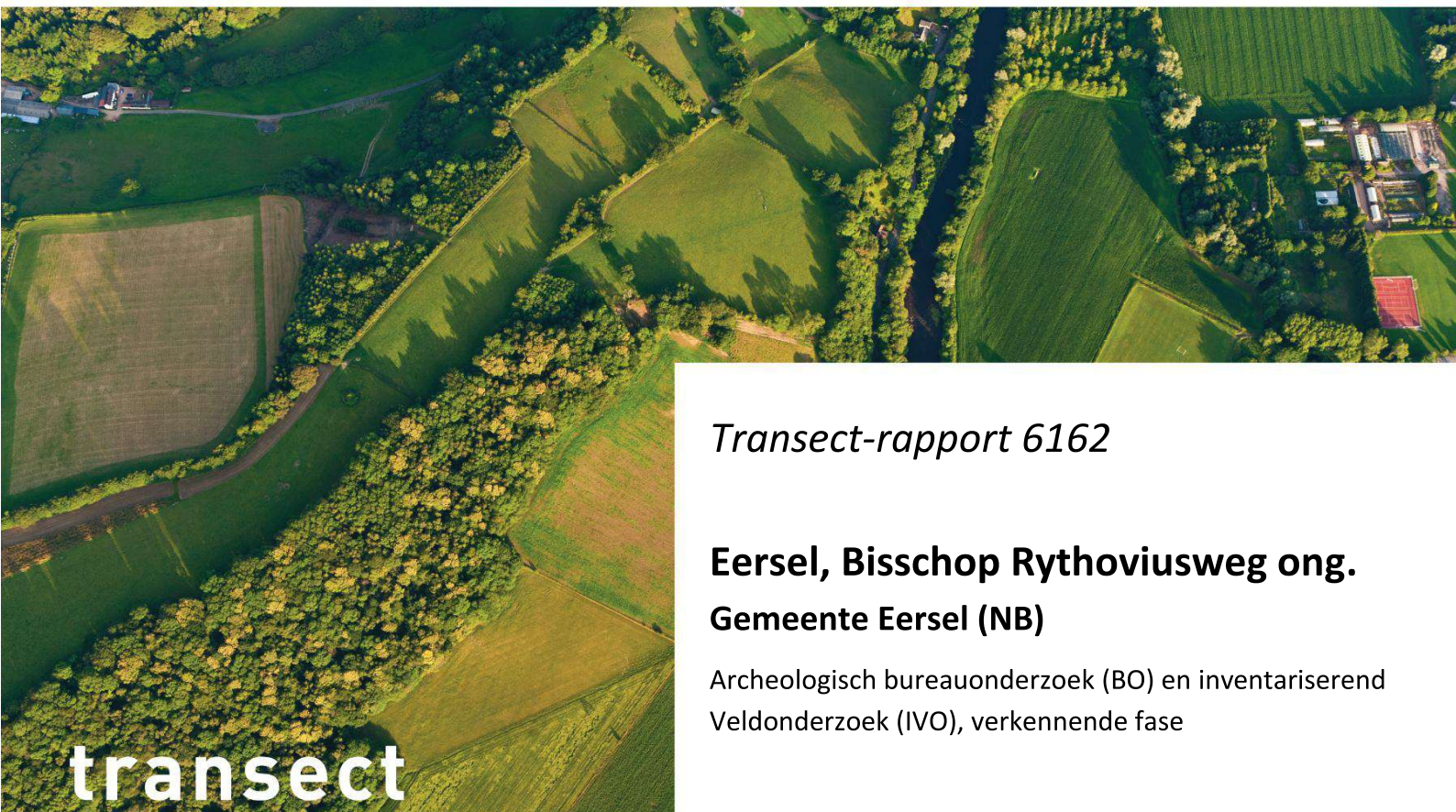

Transect-rapport 6162

Eersel, Bisschop Rythoviusweg ong. Gemeente Eersel (NB)

Archeologisch bureauonderzoek (BO) en inventariserend
Veldonderzoek (IVO), verkennende fase

transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Auteur	[REDACTED]
Versie	Versie 1.3
Projectcode	25070136
Datum	13-02-2026
Opdrachtgever	[REDACTED]
Uitvoerder	Transect b.v. Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein
Bureauonderzoek	[REDACTED] [REDACTED]
Veldonderzoek	[REDACTED] [REDACTED]
Inhoudelijke controle	[REDACTED]
Onderzoeksmelding	5851354001
Bevoegde overheid	Gemeente Eersel
Adviseur bevoegde overheid	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)
Status	Nog te beoordelen
Beheer documentatie	Transect, Nieuwegein
Voorblad	Foto van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek (17-11-2025)

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
[REDACTED] [REDACTED]	12-12-2025	

ISSN: 2211-7067

© Transect, Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van Mevrouw [REDACTED] heeft Transect b.v. in november 2025 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Bisschop Rythoviusweg (ong.) in Eersel (gemeente Eersel). De aanleiding voor dit onderzoek is de aanvraag van een Buitenplanse Omgevingsplanactiviteit (BOPA) met als doel nieuwe woningen te realiseren in het betreffende gebied. Het archeologisch vooronderzoek bestaat uit een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend veldonderzoek (IVO). De vraagstelling van deze onderzoeken richt zich op het vaststellen en toetsen van de archeologische verwachting en de bepaling in hoeverre de voorgenomen ingrepen in het kader van de planvorming effect hebben op eventuele archeologische resten in het gebied.

Uit het bureau- en veldonderzoek blijkt dat het plangebied op een dekzandrug ligt met daaronder vroegpleistocene rivierrasafzettingen. Voor de periode Laat-Paleolithicum en Mesolithicum is de kans op archeologische vondsten klein, omdat er geen nabijgelegen waterbronnen zijn en sporen van jagers-verzamelaars niet worden verwacht. Vanaf het Neolithicum zijn de hoger gelegen delen van het landschap juist aantrekkelijk voor bewoning, waardoor sporen van nederzettingen of andere activiteiten uit de periode Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen mogelijk aanwezig zijn. Het gebied bleef na de Late Middeleeuwen tot na 1955 agrarisch en onbebouwd, met bebouwing pas na 1955. Het veldonderzoek bevestigt een hoge archeologische verwachting voor resten uit het Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen, met name in de top van het dekzand op 80 tot 110 cm diepte, waarboven een oude akkerlaag ligt. De akkerlaag is oud en dateert mogelijk in de Middeleeuwen getuige informatie in de omgeving. Ook is een BC-horizont (in boring 3) en een onvergraven oud bouwlanddek aangetroffen, hetgeen wijst op een beperkte mate van verstoring. In Gezien de vergelijkbare bodemopbouw en de aanwezigheid van vindplaatsen in de omgeving in het plangebied bestaat er de kans op de aanwezigheid van vindplaatsen in het plangebied. Mogelijke archeologische resten bestaan vooral uit sporen van landgebruik, akkerlagen en terreininrichting. Vindplaatsen uit oudere perioden (Laat-Paleolithicum-Mesolithicum) zijn waarschijnlijk verstoord door ploegactiviteiten.

Advies

Het plan omvat de bouw van vijf nieuwe woningen met een gezamenlijke oppervlakte van ongeveer 630 m². Uit het veldonderzoek blijkt dat er een grote kans is op het aantreffen van archeologische vindplaatsen uit de periode Neolithicum tot en met Vroege Middeleeuwen. De archeologisch relevante laag, namelijk de top van het dekzand, is aangetroffen op een diepte van 80 tot 110 cm onder het maaiveld (30,6–30,0 m +NAP). Wanneer rekening wordt gehouden met een buffer van 30 cm, vormen grondwerkzaamheden die dieper gaan dan 50 cm onder het maaiveld een potentieel risico voor aanwezige archeologische resten.

Om deze reden wordt aangeraden om, zodra bodemverstoringen dieper dan 50 cm gepland zijn, een aanvullend inventariserend veldonderzoek (IVO-P) uit te voeren volgens protocol 4003. Dit onderzoek bestaat uit een karterende en een waarderende fase, en dient na de bovengrondse sloop van de schuur plaats te vinden door middel van proefsleuven.

Voor werkzaamheden die enkel bovengronds plaatsvinden of waarbij de bodem minder diep dan 50 cm wordt aangetast, is vervolgonderzoek niet nodig, omdat deze geen impact op de ondergrond hebben en geen risico vormen voor mogelijke archeologische waarden.

Mocht er tijdens de werkzaamheden onverwacht archeologische vondsten worden gedaan, dan geldt de wettelijke meldingsplicht zoals vastgelegd in de Erfgoedwet 2016, artikelen 5.10 en 5.11. Dergelijke vondsten moeten direct bij de bevoegde instanties worden gemeld.

Dit advies is richtinggevend. Op basis hiervan zal de gemeente Eersel bepalen hoe met eventuele archeologische waarden binnen het plangebied wordt omgegaan.

Inhoud

1.	Aanleiding	1
2.	Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek	2
3.	Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied	3
4.	Planvorming en consequenties toekomstig gebruik	5
5.	Beleidskader	6
6.	Landschap, geomorfologie en bodem	7
7.	Beschrijving bekende archeologische kenmerken	9
8.	Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen	13
9.	Gespecificeerde archeologische verwachting	19
10.	Resultaten veldonderzoek	22
11.	Beantwoording onderzoeksvragen	24
12.	Conclusie en Advies	25
13.	Geraadpleegde bronnen	27
	Bijlage 1: Archeologische periode-indeling voor Nederland	29
	Bijlage 2: Plantekening	30
	Bijlage 3: Archeologische beleidskaart van de gemeente Eersel	31
	Bijlage 4: Geomorfologie	33
	Bijlage 5: Fysisch landschappenkaart	34
	Bijlage 6: Hoogtekaart	36
	Bijlage 7: Bodemkaart	38
	Bijlage 8: Archeologische informatie	39
	Bijlage 9: Boorpuntenkaart	40
	Bijlage 10: Foto's van boringen	41
	Bijlage 11: Boorbeschrijvingen	43

1. Aanleiding

In opdracht van mevrouw [REDACTED] heeft Transect b.v.¹ in november 2025 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Bisschop Rythoviusweg (ong.) in Eersel (gemeente Eersel). De aanleiding voor dit onderzoek is de aanvraag van een Buitenplanse Omgevingsplanactiviteit (BOPA) met als doel nieuwe woningen te realiseren in het betreffende gebied.

Voor dit onderzoek geldt in het tijdelijk 'Bestemmingsplan Kom Eersel, eerste herziening – gemeente Eersel (2013)' de Waarde – Archeologie 4.2. Dit betekent dat bij bodemwerkzaamheden groter dan 500 m² die dieper reiken dan 50 cm onder het maaiveld een archeologisch onderzoek verplicht is. Omdat de geplande werkzaamheden een oppervlakte van ongeveer 1900 m² beslaan, dient er voorafgaand een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd te worden.

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.2, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij de RCE en de SIKB.

2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek

Het archeologisch vooronderzoek bestaat uit een gecombineerd onderzoek, te weten een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en een Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase.

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting, dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en grondgebruik, bepalen van de kans dat binnen het plangebied archeologische resten kunnen voorkomen. Hiervoor is onder andere het centraal Archeologisch Informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd, waarin de Archeologische Monumentenkaart (AMK) is opgenomen. Aanvullende (cultuur)historische informatie is verkregen uit historische kaarten. Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en beschikbare geologische en geomorfologische kaarten geraadpleegd.

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en waar mogelijk bijstellen van de gespecificeerde archeologische verwachting, door het verzamelen van informatie over de feitelijke bodemopbouw, bodemreliëf en bodemintactheid in het plangebied. Hiermee ontstaat inzicht in de landschapsvormende processen en landschappelijke eenheden uit het verleden. Op basis hiervan kan een oordeel worden gegeven over waar, wanneer en in hoeverre het gebied in het verleden geschikt was voor de mens. Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd in de vorm van een booronderzoek (IVO-O). De toegepaste methodiek in het veld wordt beschreven bij de beschrijving van de veldresultaten (Hoofdstuk 10).

Het onderzoek probeert hiermee aan de hand van feitelijke informatie antwoord te geven op de volgende vragen:

- Hoe heeft het plangebied oorspronkelijk in het natuurlijk landschap gelegen?
- Zijn er binnen de bodemopbouw archeologisch relevante bodemniveaus te onderscheiden en hoe diep liggen deze?
- In hoeverre zijn de archeologisch relevante bodemniveaus nog intact (verstoring, erosie, afdekkend substraat)?
- Wat is de archeologische verwachting van het plangebied en in hoeverre is deze te differentiëren in laag, middelhoog en hoog?

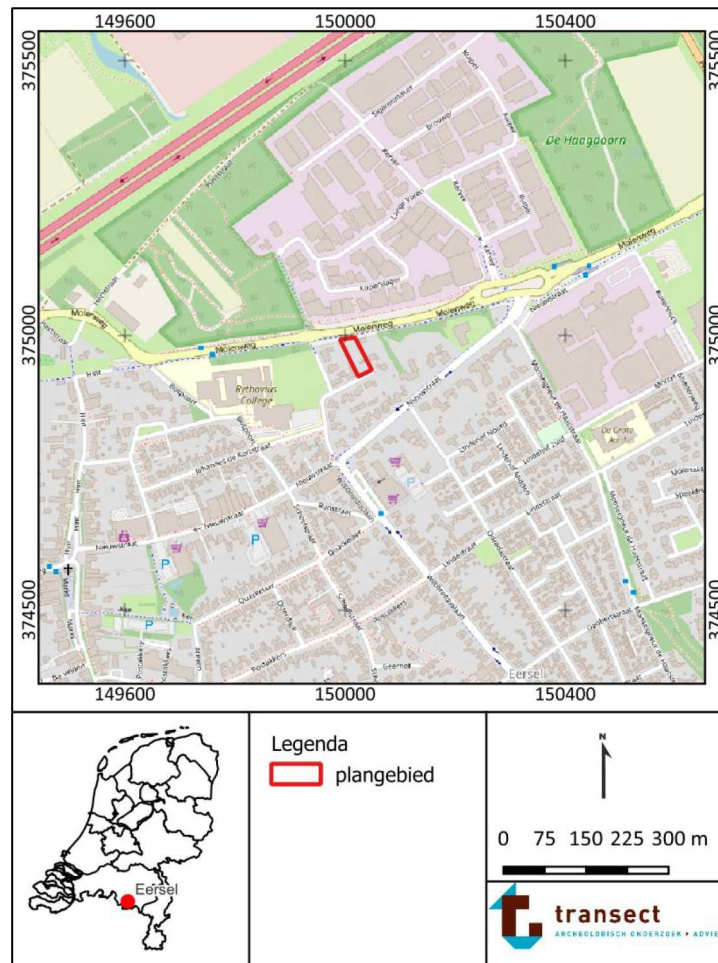
Het resultaat van het archeologisch vooronderzoek is dit rapport met een conclusie over het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen plannen. Op basis van dit rapport neemt de bevoegde overheid een beslissing in het kader van de vergunningverlening of planprocedure. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de – verwachte – aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden. Het bureauonderzoek is uitgevoerd volgens protocol 4002 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.2 (KNA 4.2). Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens protocol 4003 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 4.2 (KNA 4.2).

3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied

Gemeente	Eersel
Plaats	Eersel
Toponiem	Bisschop Rythoviusweg (ong.)
Kaartblad	51D
Centrumcoördinaat	150.013 / 374.972

Bij het archeologisch bureauonderzoek is onderscheid gemaakt in het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarin de geplande bodemingrepen zullen plaatsvinden. Het onderzoeksgebied omvat het plangebied en een deel van het direct omringende gebied en wordt bij het onderzoek betrokken om tot een beter inzicht te komen in de archeologische, (cultuur)historische en bodemkundige situatie in het plangebied. Het onderzoeksgebied beslaat in dit geval een straal van circa 500 meter rond het plangebied.

Het plangebied ligt aan de Bisschop Rythoviusweg naast nr. 9 in Eersel (zie figuur 1). Het plangebied beslaat ongeveer 1900 m² en bestaat uit het perceel ESL00 Sectie F nummer 4733.

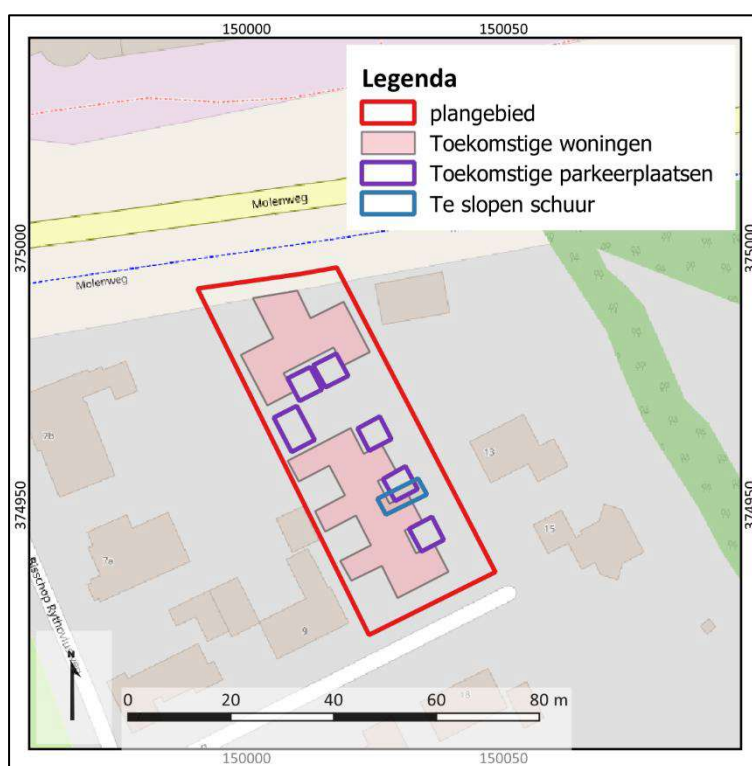
Figuur 1: Ligging van het plangebied (met rode lijnen aangegeven, bron: www.pdok.nl).

4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik

Kader	Aanvraag BOPA
Oppervlakte plangebied	1900 m ²
Planvorming	Realisatie nieuwe woningen
Omvang verstoringen	630 m ² aan woning 160 m ² aan parkeerplaatsen 31 m ² sloop
Bodemverstorende werkzaamheden	Graafwerkzaamheden
Diepte verstoring	Onbekend (dieper dan 50 cm onder het maaiveld)

Het plan is om vijf nieuwe woningen te bouwen met een gezamenlijke bouwoppervlakte van circa 630 m². De locatie bestaat momenteel grotendeels uit open terrein, met uitzondering van een schuur in het zuidelijke deel van het plangebied. Deze schuur, met een oppervlakte van 31 m², zal worden gesloopt om ruimte te maken voor de nieuwe woningen, waaromheen 13 parkeerplaatsen worden aangelegd. In bijlage 2 is een overzicht van de toekomstige situatie opgenomen; figuur 2 toont zowel de positie van de bestaande schuur als de geplande inrichting. De precieze diepte van de bodemverstoringen in het kader van de toekomstige werkzaamheden is op dit moment nog onbekend.

Er worden geen effecten op het grondwaterpeil verwacht.

Figuur 2: Locatie van de huidige schuur ten opzichte van de toekomstige situatie in het plangebied aan de Bisschop Rythoviusweg ong.

5. Beleidskader

Onderzoekskader

Beleidskader

Onderzoeksgrens

Aanvraag BOPA

Bestemmingsplan Kom Eersel, eerste herziening – gemeente Eersel (2013)

Groter dan 500 m² en dieper dan 50 cm –Mv

In 1992 ondertekende Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed, ook wel bekend als het Verdrag van Malta (of Valletta), vernoemd naar de locatie van ondertekening. Na ratificatie in 1998 werd het verdrag in 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) omgezet in nationale wetgeving. Deze wijzigingswet bracht aanpassingen in onder meer de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer, de Ontgrondingenwet en de Woningwet. Hierdoor zijn overheden verplicht bij bodemingrepen rekening te houden met het behoud van archeologisch erfgoed.

Sinds juli 2016 regelt de Erfgoedwet het beheer en behoud van het Nederlandse erfgoed en vervangt daarmee de Monumentenwet 1988. Besluitvorming rondom het fysieke leefmilieu, dat onderdeel is van het erfgoedbeheer, is vanaf 1 januari 2024 opgenomen in de Omgevingswet. Deze wet stelt dat gemeenten bij het vaststellen van het omgevingsplan rekening moeten houden met het belang van cultureel erfgoed, waaronder bekende en/of verwachte archeologische vindplaatsen. Dit is vastgelegd in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) artikel 5.130, lid 1. Gemeenten kunnen binnen het Omgevingsplan lokale regels vaststellen om archeologische monumenten in de bodem te beschermen of, indien noodzakelijk, vakkundig te laten opgraven (lid 3, 4 en 5). Ook kunnen eisen worden gesteld aan het archeologisch onderzoek, zowel qua thema als vorm. Gemeenten hebben tot eind 2031 om een definitief Omgevingsplan vast te stellen; tot die tijd geldt een Tijdelijk Omgevingsplan.

Voor het plangebied geldt op basis van het tijdelijk omgevingsplan 'Bestemmingsplan Kom Eersel, eerste herziening – gemeente Eersel (2013)' de Waarde – Archeologie 4.2 (bron: omgevingswet.overheid.nl). Dit is gebaseerd op de gemeentelijke beleidskaart, waaruit blijkt dat het plangebied een hoge archeologische verwachting heeft (gemeente Eersel; zie bijlage 3). Bij bouwactiviteiten of bodemingrepen die groter zijn dan 500 m² en dieper reiken dan 50 cm onder het maaiveld is archeologisch (voor)onderzoek verplicht. Gezien de geplande werkzaamheden binnen het plangebied is een archeologisch (voor)onderzoek vereist.

De aanvrager dient ten behoeve van de vergunning een rapport bij de gemeente in te dienen, waarin naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. Op basis van de resultaten uit het (voor)onderzoek kunnen nadere regels aan de ontwikkeling worden verbonden ter bescherming van belangrijke archeologische waarden. Dit kan bijvoorbeeld door technische aanpassingen of een beschermende opgraving. Indien nodig kan het vooronderzoek worden uitgebreid met karterend en waarderend onderzoek, zodat met behulp van de KNA-systematiek een waardestelling kan worden opgesteld.

6. Landschap, geomorfologie en bodem

Archeoregio	Brabants zandgebied
Geomorfologie	Dekzandrug (kaartcode B53)
Maaiveld	30,7 tot 31,6 m +NAP
Bodem	Enkeerdgronden (kaartcode zEZ23)
Grondwater	GWT-VII

Landschapsgenese

Het plangebied ligt landschappelijk gezien in het Brabants zandgebied en maakt deel uit van de Gordel van Sterksel (bron: atlas.odzob.nl; Berendsen, 2005). De Gordel van Sterksel is een gebied dat ten oosten wordt begrensd door de Roerdalslenk en ten westen door de rug van Alphen-Gilze-Rijen. In dit gebied zijn matig tot grof zand, grind en kleilagen van de Formatie van Sterksel afgezet. Afzettingen van de Formatie van Sterksel betreffen rivierafzettingen, die in het Vroeg- en Midden-Pleistoceen voornamelijk zijn afgezet door kleine rivieren die vanuit België in noordelijke en oostelijke richting afwaterden. De Gordel van Sterksel was het gevolg van het uitslijten van het Maasdal (Berkvens et al., 2011).

Tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien, is sprake van grootschalige zandverstuivingen. Met die verstuivingen is het oudere rivierterrassenlandschap bedekt geraakt met een pakket dekzand. Geologisch gezien wordt het dekzand tot de Formatie van Boxtel (De Mulder et al., 2003). Er was vanwege het barre klimaat geen vegetatie aanwezig die de verstuivingen kon voorkomen. Vooral in de laatste fasen van het Weichselien (tijdens de Vroege en Late Dryas), was de verplaatsing van dekzand erg sterk. Dit leidde tot de vorming van dekzand op de oudere Formatie van Sterksel (Stouthamer et al., 2015; De Mulder et al., 2003). Verder hebben zich ook duinen, ruggen en welvingen gevormd, die lokaal soms één tot twee meter boven hun omgeving uitsteken.

Met het begin van het Holoceen, ongeveer 11.700 jaar v. Chr., vond er een duidelijke klimaatsverandering plaats. De temperaturen stegen en het werd natter, waardoor planten zich makkelijker konden vestigen en zandverstuivingen steeds minder voorkwamen. Dit maakte het mogelijk dat in de bovenste laag van het dekzand bodemvorming optrad, bekend als podzolering. Zo ontstond er geleidelijk een landschap met dichtbegroeide zandruggen en zandkoppen, afgewisseld door lager gelegen, vochtige delen waarin plaatselijk veen kon ontstaan (Berendsen, 2005). Door dit landschap liep een fijnmazig netwerk van beken die zorgden voor de afwatering van het gebied (De Mulder et al., 2003). Vanaf het Neolithicum kon in deze beekdalen veenvorming plaatsvinden, wat ook zichtbaar is op de paleogeografische kaarten van Vos et al. (2018). De dekzandwelvingen en -ruggen bleven grotendeels droog en raakten in de loop van het Holoceen begroeid met loofbos. Pas in de Middeleeuwen werd het landschap stapsgewijs ontgonnen: de bossen op de ruggen maakten plaats voor akkers, die werden opgehoogd met heideplaggen (plaggenmesting), terwijl de dalen werden ontwaterd om geschikt te maken voor gras- en hooiland (Van Doesburg et al., 2007; Berendsen, 2005).

Geologie

Boring B51D0555 laat op 5 meter ten noorden van het plangebied de volgende opbouw van de bodem zien (bron: www.dinoloket.nl).

- 0 – 2,1 m -Mv (30,7 tot 28,6 m +NAP): Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden (zand)
- 2,1 – 2,3 m -Mv (28,6 tot 28,4 m +NAP): Formatie van Boxtel (zand)

- Vanaf 2,3 m -Mv (28,4 m +NAP): Formatie van Sterksel (zand)

Gezien de nabije ligging van deze boring, wordt een vergelijkbaar geologische opbouw van de ondergrond ter plaatse van het plangebied verwacht.

Geomorfologie

Uit de geomorfologische kaart van Maas et al. (2019) blijkt dat het plangebied zelf niet gekarteerd is, omdat het in een bebouwd gebied ligt (zie bijlage 4). De omgeving rond het plangebied is wel in kaart gebracht:

- 60 meter ten westen van het plangebied: Terrasafzettingsvlakte (kaartcode M41)
- 200 meter ten westen van het plangebied: Dekzandrug (kaartcode B53)
- 500 meter ten westen van het plangebied: Terrasafzettingsswelling (kaartcode L41; zie bijlage 4; Maas et al., 2019).

Volgens de Fysisch landschappenkaart van gemeente Eersel blijkt dat het plangebied op een hoge dekzandrug bevindt (zie bijlage 5; gemeente Eersel).

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Uit het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) blijkt dat het plangebied landschappelijk gezien hoger ligt. Het maaiveld binnen het plangebied varieert tussen 30,7 tot 31,6 m +NAP. Het terrein helt duidelijk af in een oostelijk richting, met een hoogteverschil van 90 centimeter. De hoogteverschillen in het plangebied is te vermoeden gerelateerd aan de bebouwing ten westen van het plangebied (bron: AHN5; www.ahn.nl; zie bijlage 6).

Bodem en grondwatertrap

Volgens de bodemkaart zijn in het plangebied enkeerdgronden te verwachten (kaartcode zEZ23; zie bijlage 7; Alterra, 2019). Enkeerdgronden zijn zandgronden met een donkergekleurde, onvergraven en antropogene humeuze bovengrond van minimaal 50 centimeter dik. De bovengrond is ontstaan door ophoging van de oorspronkelijke grond met aardmest, afkomstig uit potstallen (De Bakker, 1966).

De grondwatertrap ter plaatse van de enkeerdgronden is VII. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) altijd beneden 80 centimeter onder het maaiveld ligt, wat wijst op overwegend droge gronden die minder geschikt zijn voor het behoud van organisch materiaal. Anorganische materiaal wordt wel verwacht binnen 80 centimeter onder het maaiveld, omdat deze niet aangetast wordt door wisselende grondwaterstanden of droge gronden.

7. Beschrijving bekende archeologische kenmerken

Wettelijk beschermd monument	Nee
AMK terrein	Nee
Verwachting gemeentelijke kaart	Hoog
Archeologische waarden en/of informatie	Nee

Wettelijk beschermde status

Het plangebied heeft volgens het centraal archeologisch informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geen archeologisch wettelijk beschermde status.

Archeologische Monumentenkaart (AMK)

Het plangebied is niet opgenomen op de Archeologische MonumentenKaart (AMK; zie bijlage 8). Op een afstand van 150 meter ten zuidwesten van het plangebied bevindt zich een gebied met een hoge archeologische waarde (AMK-terrein 16827). Dit betreft de oude dorpskern van Eersel waarbinnen sprake is van nederzittingsresten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd (bron: zoeken.cultureelerfgoed.nl).

Archeologische verwachting

Volgens de gemeentelijke beleidskaart is het plangebied aangewezen als een zone met een hoge archeologische verwachting (gemeente Eersel; zie bijlage 3). Deze hoge verwachting is gebaseerd op de combinatie van geomorfologische en bodemkundige kenmerken, samen met eerder aangetroffen archeologische resten in de omgeving. Hierdoor is de kans groot dat zich ter plaatse archeologische vindplaatsen bevinden die goed bewaard zijn gebleven, mede doordat het gebied wordt afgedekt door een bouwlanddek (gemeente Eersel).

Bekende archeologische waarden

In het plangebied zijn voor zover bekend in het verleden geen archeologische waarnemingen gedaan en heeft in het verleden niet eerder onderzoek plaatsgevonden. In de omgeving van het plangebied is wel informatie bekend (bijlage 7). In tabel 1 is een overzicht gegeven van de verschillende onderzoeken in de omgeving van het plangebied, in tabel 2 zijn de verschillende vondstmeldingen weergegeven.

Gebaseerd op archeologisch onderzoek in de directe nabijheid van het plangebied, kunnen de volgende kenmerken van mogelijke vindplaatsen worden omschreven:

- *Bodemopbouw:* Uit de uitgevoerde studies blijkt dat de bodem voornamelijk bestaat uit een middeleeuwse bouwlanddek, gelegen op een oudere akkerlaag met daaronder dekzand in de diepere bodemlagen.
- *Bodemvorming en -gebruik:* De aangetroffen akkerlagen duiden op een historisch agrarisch gebruik van het gebied. Dit gebruik heeft het onderliggende dekzand niet verstoord. In de bovenste laag zijn een B-horizont en/of BC-horizont aanwezig.
- *Vondsten en sporen:* Binnen de oude akkerlaag zijn archeologische indicatoren aangetroffen, waaronder fragmenten van aardewerk, houtskoolsporen en verbrande leem. Het aardewerk dateert uit de Late Middeleeuwen. In het dekzand zijn paalsporen gevonden uit dezelfde periode. Daarnaast zijn er urnscherven uit de Late IJzertijd en aardewerkfragmenten uit het Neolithicum tot de Nieuwe Tijd aangetroffen.

Tabel 1: Overzicht van de archeologische onderzoeken rondom het plangebied (<500 m).

Zaak-ID	Toponiem	Afstand-windrichting	Type onderzoek	Bevindingen
5107522100	Nieuwstraat 100	193 m ten oosten	Booronderzoek	In 2021 is een booronderzoek uitgevoerd op Nieuwstraat 100. Op basis van het boorprofiel blijkt dat de bodem intact is, getuige de aanwezigheid van inspoelingshorizonten en een oude akkerlaag. De bovengrond bestaat uit een tot 100 cm dik middeleeuwse bouwlanddek. Het bouwlanddek is een oude akkerlaag, waaraangetroffen van 10 tot 40 cm dik. Een middeleeuwse akkerlaag werd eveneens aangetroffen. De top van de akkerlaag bevindt zich tussen een diepte van 28,9 tot 30,5 m onder het maaiveld (28,9 tot 30,5 m). Hierdoor geldt in de top van het bouwlanddek trefkans voor resten uit de periode van de Late Middeleeuwen. Resten van Laat-Paleolithicum-Neolithicum werden niet verwacht. De aanwezigheid van een oude akkerlaag in de top van het bouwlanddek zou verwachten dat de dunne vondsten nederzettingen uit deze periode zijn verploegd.
2383517100	Willibrorduslaan 8	247 m ten zuiden	Booronderzoek	In 2012 is een booronderzoek uitgevoerd op Willibrorduslaan 8. Tijdens het onderzoek werd een oude akkerlaag aangetroffen met archeologische indicatoren. Deze indicatoren wijzen op een ouderdom uit de 12e eeuw, waarschijnlijk zelfs ouder. De archeologische vindplaats is verploegd.

				indicatoren bestaan uit verbrand spikkels en aardewerk fragmenten
5346902100	Nieuwstraat 100	191 m ten oosten	Proefsleuven	In 2023 is een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Nieuwstraat 100. Tijdens het onderzoek zijn twee paalsporen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd gevonden. Deze worden geïnterpreteerd als off-site fenomenen. Het is in het oosten van het gebied een urn aangetroffen zonder randfenomenen (kringgreppel, staken, etc.). De bodem van de urn is verploegd bij de aanleg van de oprit van het bouwlanddek maar de meerderheid van de bodem is intact.
5460715100	Nieuwstraat	325 m ten oosten	Booronderzoek	In 2024 is een booronderzoek uitgevoerd in de Nieuwstraat. De bodem bestaat uit fluvioperiglaciaire afzettingen afgedekt door een deels intact bouwlanddek). Onder het bouwlanddek zijn aanwijzingen van bodemvorming aangetroffen, in de vorm van inspoelingshorizonten. Hierdoor is er een archeologische verwachting voor het vinden van resten.

Tabel 2: Overzicht van de vondstmeldingen rondom het plangebied (<500 m).

Zaak-ID	Toponiem	Afstand- windrichting	Datering	Type onderzoek	Omschrijving vondst
5107522100	Nieuwstraat 100	193 m ten oosten	Nieuwe Tijd	Booronderzoek	Gebruiksvoorwerpen
2383517100	Willibrorduslaan 8	247 m ten zuiden	Neolithicum – Nieuwe Tijd	Booronderzoek	Aardewerk fragmenten uit de periode Neolithicum
2960764100	Willibrorduslaan	330 m ten zuiden	Late IJzertijd	Niet-archeologisch: graafwerk	Aardewerk fragmenten uit de IJzertijd dateren.
3125785100	Lange Voren	160 m ten noordoosten	Late IJzertijd	(Veld)kartering	Urn-scherven uit de geploegde akker.

8. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen

Landschapstype ²	Brabant van het Zand
Cultuurhistorische elementen ³	Nee
Aard historisch landgebruik	Bouwland
Historische bebouwing aanwezig	Nee
Bebouwing van cultuurhistorische waarde	Nee

Historische achtergronden van het cultuurlandschap en -situatie

De eerste keer dat Eersel in de bronnen wordt genoemd, is in de 8e eeuw. Vanaf de 13e eeuw ontwikkelde de handel zich en werd Eersel een belangrijk kruispunt op de routes tussen Leuven en 's-Hertogenbosch, evenals tussen Antwerpen en Turnhout (bron: www.hskdeachtzaligheden.nl). De historische dorpskern van Eersel ontstond langs dit kruispunt. Tussen 1500 en 1800 bleef de bevolking van Eersel nagenoeg gelijk. Grotere groei en uitbreiding van het dorp vonden pas plaats na de ontginningen in de 20^e eeuw.

Het plangebied ligt ten oosten van deze oude kern, in het buitengebied dat bekendstaat als de 'Hooge Akkers', zoals te zien is op het Kadastrale Minuutplan van 1811-1832 (zie figuur 3). Volgens de oorspronkelijke aanwijzende tafels werd dit gebied gebruikt voor landbouw. Op kaarten uit de late 19e eeuw blijkt dat het plangebied toen nog onbebouwd was en onderdeel uitmaakte van het buitengebied 'Lindakkers'. Een historische kaart uit 1925 toont dat in het noordoosten van het gebied een zijweg is aangelegd en in 1955 werd in het zuiden een gebouw opgericht. Rond 1975 zijn zowel deze zijweg als het gebouw weer verdwenen. Daarna werd het westelijk deel van het plangebied ingericht als boomgaard, terwijl het oostelijk deel gebruikt werd als weiland en bos. Tevens is op de historische kaart te zien dat de huidige Bisschop Rythoviusweg is aangelegd. Eind 20^e eeuw werd het gebied bestemd als achter terrein met een gebouw in het zuiden. Dit gebouw is in 2023 herbouwd (zie figuren 4-10; bronnen: www.topotijdreis.nl; bagviewer.kadaster.nl).

Militair Erfgoed

Volgens de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME) valt het plangebied niet binnen een militair aandachtsgebied. Er zijn geen luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog beschikbaar en ook andere militaire erfgoedbronnen geven geen indicaties dat er zich militaire objecten of sporen van oorlogshandelingen in het plangebied bevinden. (bronnen: www.ikme.nl; www.vergeltungswaffen.nl, www.bunkerinfo.nl; www.tracesofwar.com, www.explosievenopsporing.nl; www.bhic.nl).

Huidig gebruik en bodemverstoringen

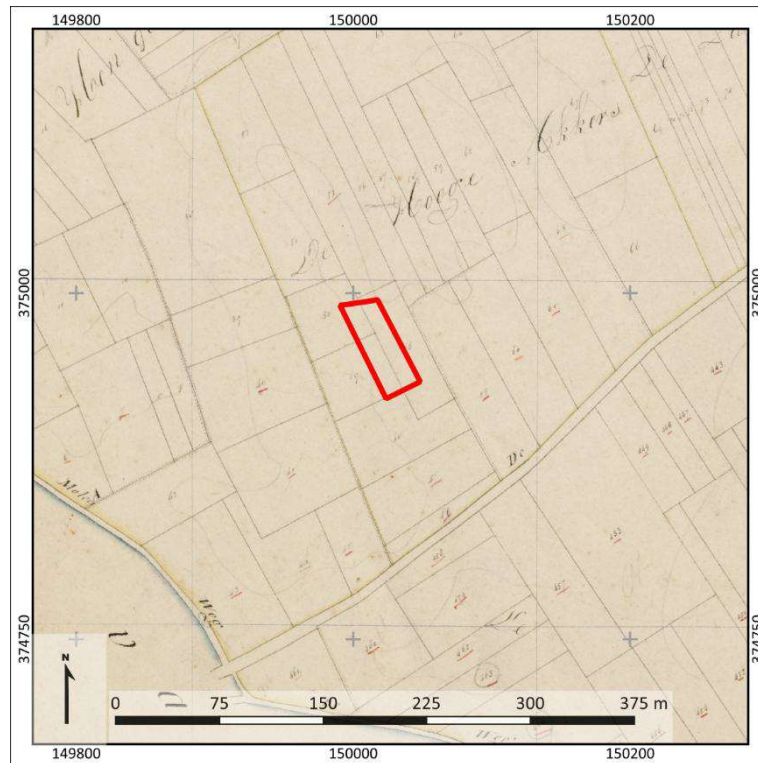
Het plangebied bestaat uit een achterterrein met een schuur die in 2023 opnieuw is opgebouwd (zie figuur 10; bron: bagviewer.kadaster.nl). Uit het KLIC-register blijkt dat alle kabels en leidingen zich buiten het plangebied bevinden. Op historische kaarten is zichtbaar dat in 1955 in het zuidelijke deel van het plangebied bebouwing aanwezig was, welke inmiddels is verdwenen en vervangen door de huidige schuur. Zowel de aanleg als de sloop van deze bebouwing kan tot bodemverstoring hebben geleid, maar de omvang hiervan is onbekend.

In 2025 is ter plaatse van het plangebied een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd. Daarbij is vastgesteld dat de bodem tot een maximale geboorde diepte van 220 cm onder het maaiveld uit zand

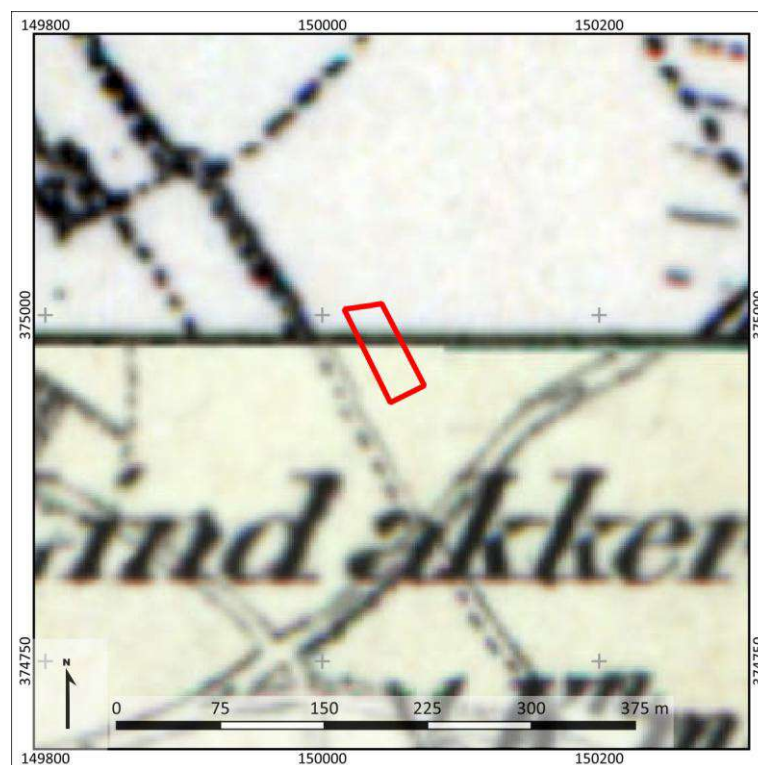
² Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Brabant (CHW, 2010; herziening 2016)

³ Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Brabant (CHW, 2010; herziening 2016)

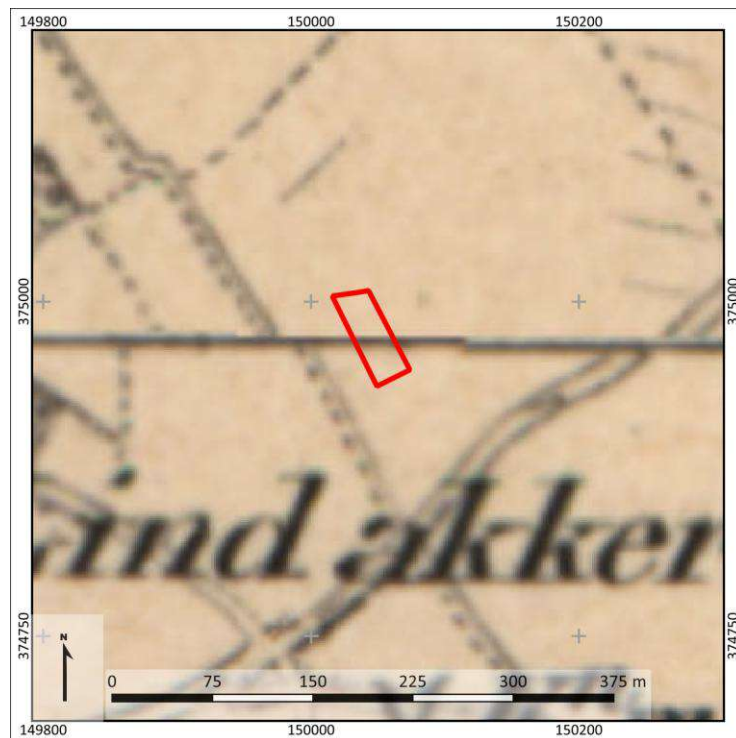
bestaat. Tijdens het onderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden die duiden op bodemverontreiniging (Gloudemans, 2025).

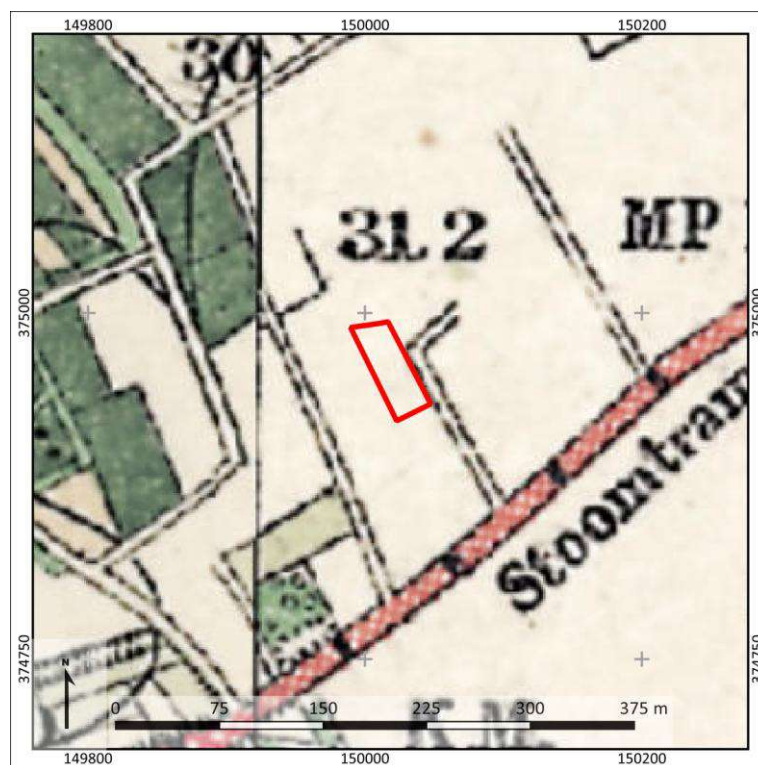
Figuur 3: Het plangebied (rood omlijnd) op het Kadastrale Minuutplan uit 1811-1832 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

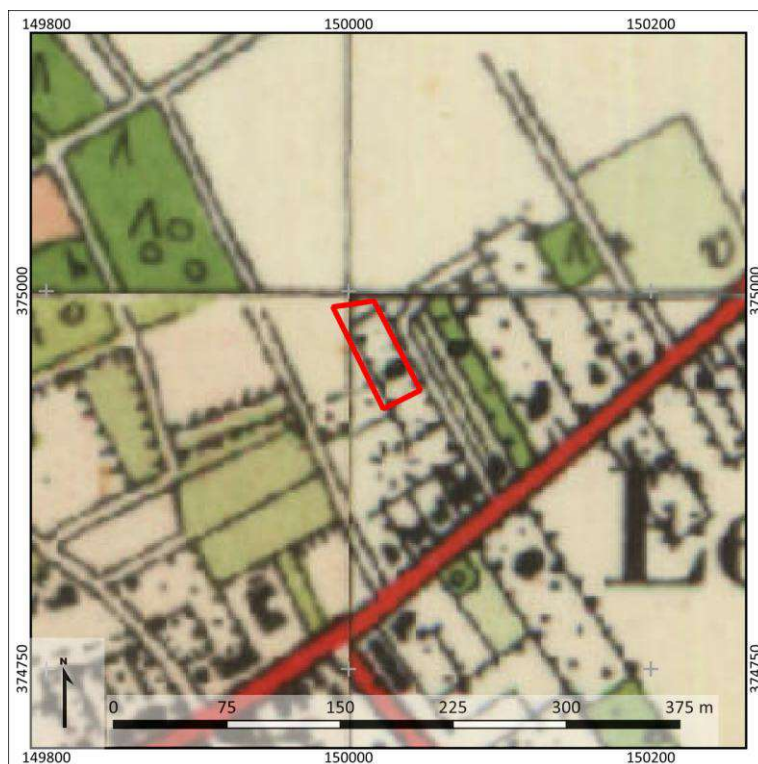
Figuur 4: Uitsnede van een topografische kaart uit 1880 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

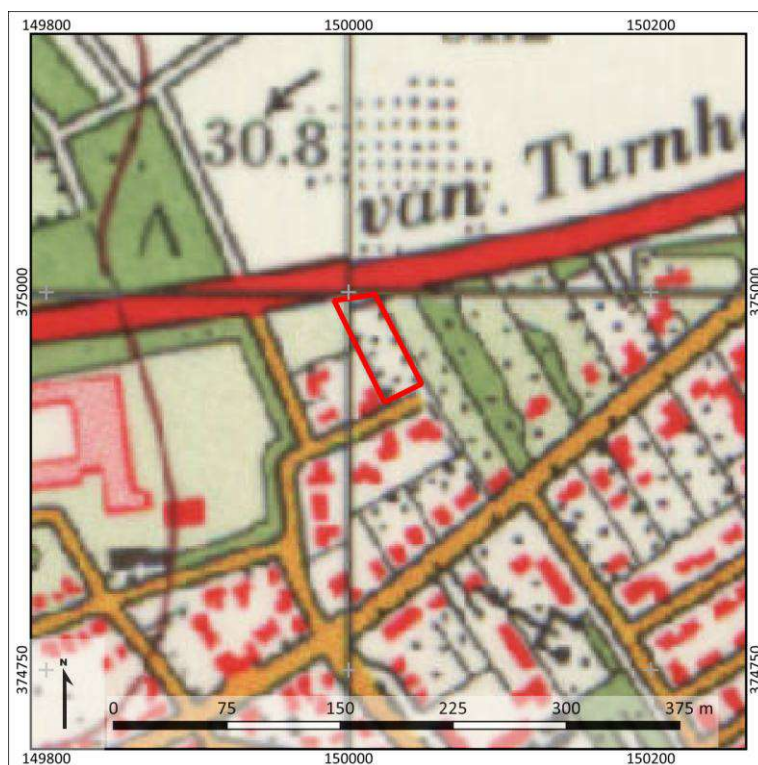
Figuur 5: Uitsnede van een topografische kaart uit 1900 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

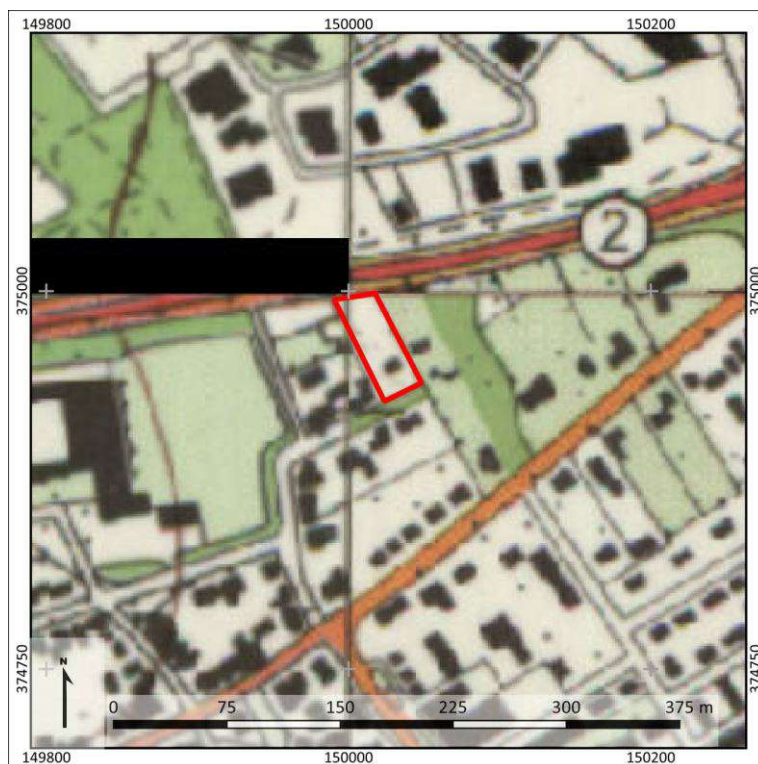
Figuur 6: Uitsnede van een topografische kaart uit 1925 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 7: Uitsnede van een topografische kaart uit 1955 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 8: Uitsnede van een topografische kaart uit 1975 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 9: Uitsnede van een topografische kaart uit 1995 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 10: Uitsnede van een luchtfoto uit 2022. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.pdok.nl).

9. Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied deel uitmaakt van een dekzandgebied, waarbinnen dekzandruggen, -welvingen en vlaktes aanwezig kunnen zijn. Het plangebied zelf ligt op een dekzandrug met daaronder vroegpleistocene rivierterrasafzettingen. Voor de periode Laat-Paleolithicum en Mesolithicum is de verwachting laag. Dit komt doordat het plangebied niet direct bij een beekdal of bekende natuurlijke waterbron ligt, waardoor vondsten van jagers-verzamelaars niet worden verwacht in de top van het dekzand. Vanaf het Neolithicum begon men de hoger en droger gelegen delen van het landschap te kiezen als vestigingsplaatsen voor agrarische gemeenschappen. Gezien de ligging van het plangebied, is het aannemelijk dat ter plaatse hiervan sporen van nederzettingen of andere bewoningsactiviteiten uit de periode Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen kunnen worden aangetroffen. Hierna bevindt het plangebied vanaf de Late Middeleeuwen in het agrarisch buitengebied van Eersel en is volgens historische kaarten tussen de 19^e en begin 20^e eeuw onbebouwd gebleven. Bebouwing in de vorm van schuren vond plaats na 1955, waardoor geen bewoningsresten uit deze perioden worden verwacht. Mogelijke archeologische resten zullen bestaan uit sporen van landgebruik, akkerlagen en terreininrichting.

Stratigrafische positie

Archeologische resten uit de periode Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen worden in de top van het dekzand verwacht. Daarnaast kunnen hierboven sprake zijn van een oud bouwlanddek dat opgebracht is in de Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd. Hierin kunnen vondsten, sporen van landgebruik en terreininrichting aanwezig zijn. Deze laatste zijn echter doorgaans minder relevant en niet zeldzaam.

Complextypen

In het plangebied worden archeologische resten verwacht voor verschillende perioden:

- Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen: binnen dit tijdvak worden nederzettingssporen en mogelijk zelfs grafvelden verwacht, die herkenbaar zijn aan een concentratie van grondsporen en vondstmateriaal. Het gaat hierbij onder andere om paalsporen, kuilen, greppels, waterputten en paalgaten.
- Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd: in deze periode zijn vooral sporen van agrarisch gebruik en terreininrichting te verwachten, die zich uiten in diverse grondsporen zoals greppelsystemen, sloten of ploegsporen. Daarnaast kunnen fragmenten van aardewerk, stukjes houtskool of resten van verbrand leem in de akkerlaag of het bouwlanddek worden aangetroffen. Met name de akkerlagen kunnen op ouder grondgebruik wijzen en gaan gepaard met nabije bewoning in die tijd.

De gespecificeerde archeologische verwachting is nader weergegeven in onderstaande tabel 3.

Prospectiekenmerken, zoekstrategie en advies

Uit het bureauonderzoek komt naar voren dat er in het plangebied een hoge archeologische verwachting bestaat voor nederzettingssporen uit het Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen, met name in de bovenste laag van het dekzand. Daarnaast is er kans op sporen van landgebruik uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Hieronder valt ook oudere akkerlagen, zoals deze in de omgeving van het plangebied ook zijn vastgesteld. De centrale vraag is in hoeverre deze potentieel waardevolle archeologische lagen nog onaangetaast aanwezig zijn. Om dit te beoordelen, is het nodig om zowel de lithologische opbouw van de ondergrond als de mate van bodemverstoring vast te stellen. Dit kan het beste onderzocht worden door een verkennend booronderzoek uit te

voeren. Op basis van de resultaten hiervan kan worden vastgesteld of, en in welke mate, archeologische resten in het gebied verwacht mogen worden.

Tabel 3: Gespecificeerde archeologische verwachtingstabel.

Archeologische verwachting			Reden	
1	Datering	Laag	Laat-Paleolithicum-Mesolithicum	In de directe omgeving geen waterbroek, aantrekkelijk voor de vroege prehistorie, verwachting laag.
		Hoog	Neolithicum-Vroege Middeleeuwen	Omdat het plangebied een landschap, bijvoorbeeld bewoningsmogelijkheden, gemeenschappelijk met de Vroege Middeleeuwen.
		Hoog	Late Middeleeuwen-Nieuwe tijd	Omdat het plangebied een landschap, bijvoorbeeld bewoningsmogelijkheden, gemeenschappelijk met de Vroege Middeleeuwen.
2	Complexiteit	Nederzettingen, huisplaatsen, sporen van landgebruik		
3	Omvang	500-2000 m² (omvang huisplaats, algemeen)		
4	Diepteligging	Indien aanwezig; top van het dekzand; in een bouwlanddek of akkerlaag name in de C-horizont aftekenen.		
5	Gaafheid en conservering	-/+	Het plangebied ligt naar verwachting in droge gronden, worden verwacht. Anorganische resten worden echter verwacht.	
6	Locatie	Op dit moment het hele plangebied.		
7	Uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren)	Vindplaatsen kenmerken zich naar verwachting door vondsten, grondsporen.		
8	Mogelijke verstoringen	Op het moment van dit onderzoek is in het zuiden van het plangebied een diepte van bodemverstoring ter plaatse hiervan is niet bekend.		

10. Resultaten veldonderzoek

Onderzoeksmethodiek

Het doel van het booronderzoek is het toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting in het plangebied, zoals deze is opgesteld in Hoofdstuk 9. Hiertoe is in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd (volgens het opgestelde Plan van Aanpak; Laclé, 2025) naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning. De boringen zijn daarbij gebruikt om zowel de mate van intactheid van de bodem als de bodemopbouw zelf te bepalen. In totaal zijn in het plangebied vier boringen gezet (boring 1-4). Boringen 5 is niet gezet omdat het terrein niet toegankelijk was als gevolg van de aanwezigheid van brandnetels en rommel.

De boringen hebben een diepte tot maximaal 230 cm –Mv, waarvan minstens 30 cm in het pleistocene substraat. De boringen zijn handmatig gezet met behulp van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boringen zijn beschreven volgens de NEN5104 en de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode (ASB; SIKB 2008). Foto's van de boorstaten zijn toegevoegd in bijlage 10 en de beschrijvingen zijn weergegeven in bijlage 11.

De boringen zijn gelijkmatig in het plangebied uitgezet. Het noorden en oosten van het plangebied was begroeid met brandnetels waardoor het zetten van de boring plaatsgevonden heeft waar de brandnetels verwijderd waren (binnen 3,0 m binnen de oorspronkelijke ligging van boring 1). De ligging van de boringen is opgenomen in bijlage 9. De coördinaten van de boorpunten zijn bepaald met een meetlint aan de hand van de bestaande topografie en de hoogte is aan de hand van het AHN bepaald (bron: ahn.nl).

Veldwaarnemingen

Ten tijde van het veldonderzoek was het plangebied begroeid met bomen, struiken en brandnetels. In het midden van het plangebied stond een schuur en een kas. Het maaiveld in het plangebied was vlak. In het westen waren er wel enkele ophogingen van gemaaide planten aanwezig. Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek zijn weergegeven in figuur 11.

Figuur 11: Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek (18-11-2025).

Bodemopbouw en lithologie

Onderaan de boringen is een zwak siltige, gele zandlaag aangetroffen. Dit zand is goed gesorteerd en varieert van zeer fijn tot matig fijn, en wordt geïnterpreteerd als dekzand (C-horizont). De top van het dekzand bevindt zich op een diepte tussen 80 en 110 cm onder maaiveld (30,6–30,0 m +NAP). Boven op het dekzand ligt een zwak humeuze, geelbruine zandlaag, die is geïnterpreteerd als een oude akkerlaag (Ap-horizont). Hoe oud de laag is, is niet duidelijk, maar in ieder geval niet modern of subrecent. De bovenzijde van deze akkerlaag is aangetroffen tussen 60 en 95 cm -Mv (30,8–30,2 m +NAP) en de laag heeft een dikte van ongeveer 15 tot 20 cm. De laag is in alle boringen aanwezig, met uitzondering van boring 3. Daar is een restant van een BC-horizont aanwezig (bruingeel, zie boring 3; bijlage 10). In- of uitspoelingshorizonten zijn niet aanwezig, daar gelaten of deze überhaupt in dit zeer fijne, waarschijnlijk oud dekzand gevormd zouden zijn.

Op het dekzand ligt een humeuze zandlaag. Deze laag is oorspronkelijk opgebracht en ontstaan als oud bouwlanddek (Aa-horizont). De laag varieert in dikte tussen 60-95 cm. In deze laag zijn geen dateerbare vondsten aangetroffen. In de bovenste 20 cm is een bouwvoor ontstaan.

Archeologische indicatoren

De opgeboorde grondmonsters zijn te velde doorzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

Interpretatie

Op basis van de resultaten van het veldonderzoek is de hoge archeologische verwachting voor het plangebied bevestigd voor de periode Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen. Uit het onderzoek blijkt dat er in het plangebied dekzand aanwezig is. De top van het dekzand bevindt zich op een diepte van 80 tot 110 cm onder maaiveld. Boven deze laag ligt een oude akkerlaag. Hoewel deze akkerlaag niet exact is gedateerd, is deze ook bij onderzoeken in de omgeving aangetroffen. Daar dateert de akkerlaag uit de 12^e eeuw, op basis van aanwezige resten (Van der Feest, 2013). In boring 3 (en mogelijk ook in boring 1) zijn eveneens restanten van een BC-horizont vastgesteld. De aanwezigheid van deze horizont duidt erop dat de top van het dekzand archeologisch gezien nog voldoende intact is om grondsporen van vindplaatsen uit de periode Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen te kunnen bevatten. Een vergelijkbare situatie is vastgesteld bij het onderzoek aan de Nieuwstraat 100. Door de geconstateerde verploeging zijn echter vindplaatsen die zich kenmerken door een vondstspreading zonder grondsporen waarschijnlijk verstoord geraakt. Dit type vindplaats dateert uit de periode Laat-Paleolithicum-Mesolithicum, waardoor voor die periode de archeologische verwachting naar laag is bijgesteld. Op het dekzand ligt een opgebracht, humeus oud bouwlanddek, dat vanaf 20 cm diepte onverstoord is, boomwortels voorbehouden.

11. Beantwoording onderzoeksvragen

1. Hoe heeft het plangebied oorspronkelijk in het natuurlijk landschap gelegen?

Het plangebied bevindt zich op een dekzandrug of een met dekzand bedekte terrasafzettingenvlakte. In de top van het dekzand ligt een oude akkerlaag, die is afgedekt door een jongere humeuze, opgebrachte laag (een oud bouwlanddek).

2. Zijn er binnen de bodemopbouw archeologisch relevante niveaus te onderscheiden en hoe diep liggen deze?

Het archeologisch relevante niveau in het plangebied wordt gevormd door de top van het dekzand. De top van deze laag is, onder de oude akkerlaag of de humeuze opgebrachte zandlagen, aangetroffen op een diepte tussen 80 en 110 cm -Mv (30,6-30,0 m +NAP).

3. In hoeverre zijn de archeologisch relevante niveaus nog intact (verstoring, erosie, afdekkend substraat)?

De top van het dekzand is (deels) intact aangetroffen in het plangebied. Daardoor kunnen in het plangebied nog archeologische vindplaatsen uit de periode Neolithicum tot en met Vroege-Middeleeuwen aanwezig zijn. Vondstlagen zullen zijn opgenomen in de akkerlaag, waardoor geen intacte vuursteensites worden verwacht. Grondsporen zullen nog grotendeels intact aanwezig zijn in de C-horizont.

4. Wat is de archeologische verwachting van het plangebied en in hoeverre is deze te differentiëren in laag, middelhoog en hoog?

Op basis van de resultaten van het veldonderzoek is in het plangebied de hoge verwachting van het aantreffen van resten uit de periode Neolithicum tot en met Vroege-Middeleeuwen bevestigd.

12. Conclusie en Advies

Conclusie

Op basis van het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied deel uitmaakt van een dekzandgebied, waarbinnen dekzandruggen, -welvingen en vlaktes aanwezig kunnen zijn. Het plangebied zelf ligt op een dekzandrug met daaronder vroegpleistocene rivierterrasafzettingen. Voor de periode Laat-Paleolithicum en Mesolithicum is de verwachting laag. Dit komt doordat het plangebied niet direct bij een beekdal of bekende natuurlijke waterbron ligt, waardoor vondsten van jagers-verzamelaars niet worden verwacht in de top van het dekzand. Vanaf het Neolithicum begon men de hoger en droger gelegen delen van het landschap te kiezen als vestigingsplaatsen voor agrarische gemeenschappen. Gezien de ligging van het plangebied, is het aannemelijk dat ter plaatse hiervan sporen van nederzettingen of andere bewoningsactiviteiten uit de periode Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen kunnen worden aangetroffen. Hierna bevindt het plangebied vanaf de Late Middeleeuwen in het agrarisch buitengebied van Eersel en is volgens historische kaarten tussen de 19^e en begin 20^e eeuw onbebouwd gebleven. Bebouwing in de vorm van schuren vond plaats na 1955, waardoor geen bewoningsresten uit deze perioden worden verwacht. Mogelijke archeologische resten zullen bestaan uit sporen van landgebruik, akkerlagen en terreininrichting.

Op basis van de resultaten van het veldonderzoek is de hoge archeologische verwachting voor het plangebied bevestigd voor de periode Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen. Uit het onderzoek blijkt dat er in het plangebied dekzand aanwezig is. De top van het dekzand bevindt zich op een diepte van 80 tot 110 cm onder maaiveld. Boven deze laag ligt een oude akkerlaag. Hoewel deze akkerlaag niet exact is gedateerd, is deze ook bij onderzoeken in de omgeving aangetroffen. Daar dateert de akkerlaag uit de 12^e eeuw, op basis van aanwezige resten (Van der Feest, 2013). In boring 3 (en mogelijk ook in boring 1) zijn eveneens restanten van een BC-horizont vastgesteld. De aanwezigheid van deze horizont duidt erop dat de top van het dekzand archeologisch gezien nog voldoende intact is om grondsporen van vindplaatsen uit de periode Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen te kunnen bevatten. Een vergelijkbare situatie is vastgesteld bij het onderzoek aan de Nieuwstraat 100. Door de geconstateerde verploeging zijn echter vindplaatsen die zich kenmerken door een vondstspreading zonder grondsporen waarschijnlijk verstoord geraakt. Dit type vindplaats dateert uit de periode Laat-Paleolithicum-Mesolithicum, waardoor voor die periode de archeologische verwachting naar laag is bijgesteld. Op het dekzand ligt een opgebracht, humeus oud bouwlanddek, dat vanaf 20 cm diepte onverstoord is, boomwortels voorbehouden.

Advies

Het plan omvat de bouw van vijf nieuwe woningen met een gezamenlijke oppervlakte van circa 630 m². Uit het veldonderzoek blijkt dat er een grote kans is op het aantreffen van archeologische vindplaatsen uit de periode Neolithicum tot en met Vroege Middeleeuwen. De archeologisch relevante laag, namelijk de top van het dekzand, is aangetroffen op een diepte van 80 tot 110 cm onder het maaiveld (30,6–30,0 m +NAP). Wanneer rekening wordt gehouden met een buffer van 30 cm, vormen grondwerkzaamheden die dieper gaan dan 50 cm onder het maaiveld een potentieel risico voor aanwezige archeologische resten.

Om deze reden wordt geadviseerd om, zodra bodemverstoringen dieper dan 50 cm gepland zijn, een aanvullend inventariserend veldonderzoek (IVO-P) uit te voeren volgens protocol 4003. Dit onderzoek bestaat uit een karterende en een waarderende fase, en kan na de bovengrondse sloop van de schuur plaats te vinden door middel van proefsleuven. Voor het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek is een Programma van Eisen (PVE) nodig, dat op voorhand door de bevoegde overheid moet worden beoordeeld en goedgekeurd.

Voor werkzaamheden die enkel bovengronds plaatsvinden of waarbij de bodem minder diep dan 50 cm wordt aangetast, is vervolgonderzoek niet nodig, omdat deze geen impact op de ondergrond hebben en geen risico vormen voor mogelijke archeologische waarden.

Mocht er tijdens de werkzaamheden onverwacht archeologische vondsten worden gedaan, dan geldt de wettelijke meldingsplicht zoals vastgelegd in de Erfgoedwet 2016, artikelen 5.10 en 5.11. Dergelijke vondsten moeten direct bij de bevoegde instanties worden gemeld.

Dit advies is richtinggevend. Op basis hiervan zal de gemeente Eersel bepalen hoe met eventuele archeologische waarden binnen het plangebied wordt omgegaan.

13. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden:

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem III (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2016.
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- archis.cultureelerfgoed.nl
- www.kadastralekaart.com
- www.archieven.nl
- www.pdok.nl
- www.ahn.nl
- Bodemkaart van Nederland 1:50.000 (Stiboka)
- Geomorfologische kaart van Nederland
- www.bodemloket.nl
- bagviewer.kadaster.nl
- www.kadaster.nl
- www.dinoloket.nl
- www.brabant.nl/onderwerpen/cultuur-en-erfgoed/erfgoed/cultuurhistorische-waarden-in-brabant
- www.bhic.nl
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.topotijdreis.nl
- library.wur.nl/WebQuery/geoportal/raf
- noordbrabant.omgevingsrapportage.nl
- www.ikme.nl
- www.tracesofwar.com
- <https://omgevingswet.overheid.nl>

Lijst met afbeeldingen

Figuur 1: Ligging van het plangebied (met rode lijnen aangegeven, bron: www.pdok.nl).

Figuur 2: Locatie van de huidige schuur ten opzichte van de toekomstige situatie in het plangebied aan de Bisschop Rythoviusweg ong.

Figuur 3: Het plangebied (rood omlijnd) op het Kadastrale Minuutplan uit 1811-1832 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Figuur 4: Uitsnede van een topografische kaart uit 1880 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 5: Uitsnede van een topografische kaart uit 1900 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 6: Uitsnede van een topografische kaart uit 1925 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 7: Uitsnede van een topografische kaart uit 1955 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 8: Uitsnede van een topografische kaart uit 1975 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 9: Uitsnede van een topografische kaart uit 1995 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 10: Uitsnede van een luchtfoto uit 2022. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.pdok.nl).

Figuur 11: Foto's van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek (17-11-2025).

Literatuur

■■■■■, 1966. De subgroepen van het systeem voor bodemclassificatie voor Nederland. In: Boor en Spade.

■■■■■, 2005. Landschappelijk Nederland. Assen (Fysische Geografie van Nederland). Derde, geheel herziene druk.

■■■■■ Drenth, 2021, Erfgoed Uitgediept. De Erfgoedkaart van de Gemeente Oirschot nader bekeken. Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant

■■■■■, 2021. Transect-rapport 3588: Een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, verkennende fase. Eersel, Nieuwstraat 100. Gemeente Eersel. Transect Rapport 3588.

■■■■■ (red.), 2007. Essen in zicht. Essen en plaggendecken in Nederland: onderzoek en beleid. NAR 34, Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten. Amersfoort.

■■■■■, 2013. Archeologisch bureau- en verkennend veldonderzoek door middel van boringen Willibrorduslaan 8 te Eersel. Rapport AM12292.

■■■■■ 2025. Verkennend bodemonderzoek Bisschop Rythoviusweg ong. te Eersel. Bodeminzicht rapport B3810.

■■■■■, 2019. Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart van Nederland 1:50 000. <http://legendageomorfologie.wur.nl/>. Wageningen, Wageningen Environmental Research.

■■■■■ 2003, De ondergrond van Nederland, Groningen.

■■■■■, 2015. De vorming van het Land. Utrecht (Fysische geografie van Nederland). Achtste, geheel herziene druk.

TNO, 2020. Geologische Overzichtskaart van Nederland, schaal 1:600 000.

■■■■■ 2015. Origin of the Dutch coastal landscape. Longterm landscape evolution of the Netherlands during the Holocene, described and visualized in national, regional and local palaeogeographical map series. PhD dissertation, Utrecht University, Barkhuis Groningen.

■■■■■ 2018, Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu, Amsterdam (Prometheus).

■■■■■ 2024. Archeologisch vooronderzoek in het kader van de herontwikkeling van het plangebied Wintermans aan de Nieuwstraat 75/75a te Eersel, gemeente Eersel. Ruimtelijk advies op basis van bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennend fase). Vestigia-rapport V2440.

Bijlage 1: Archeologische periode-indeling voor Nederland

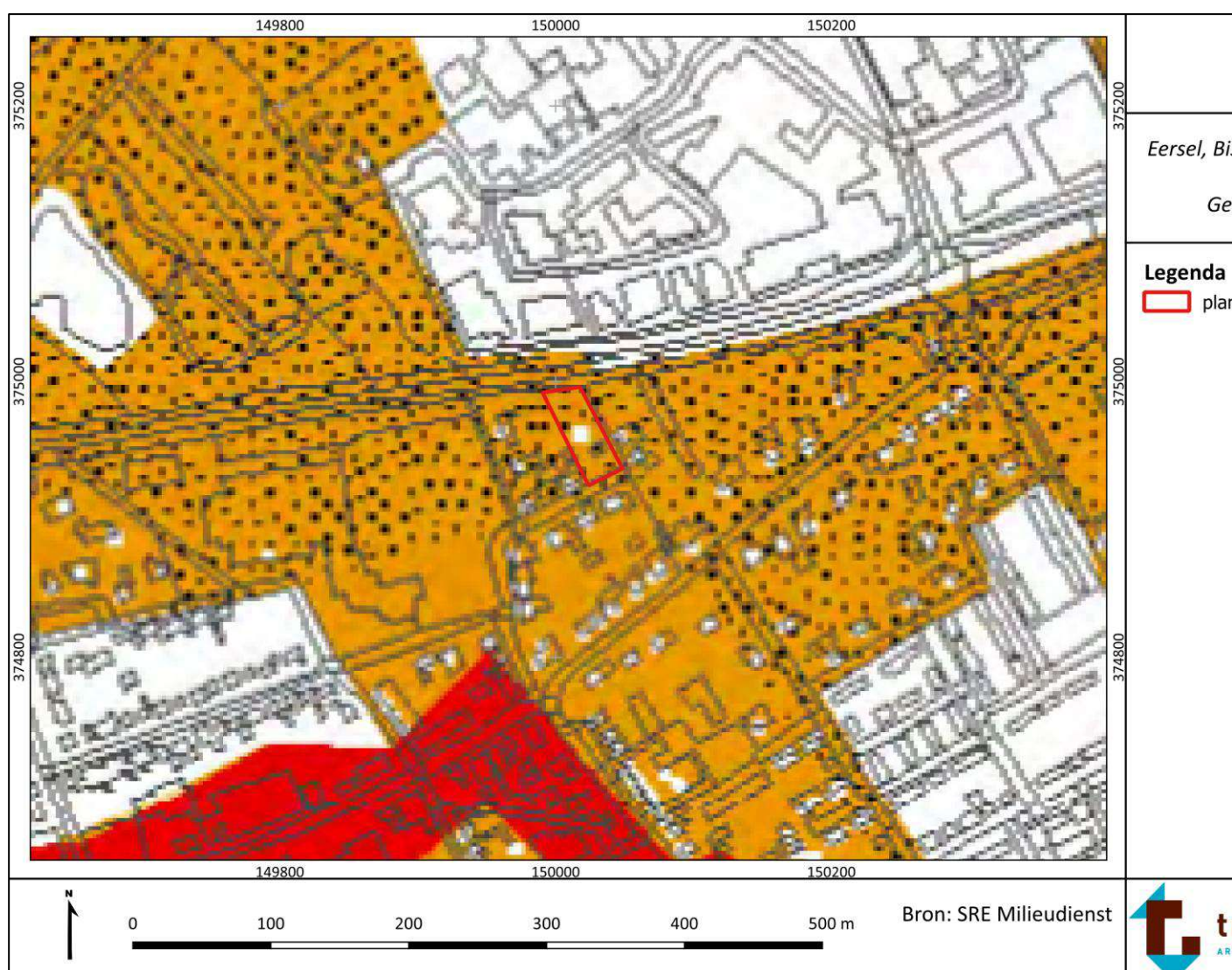
Periode	Deel-/subperiode	Van	Tot
Recent		1945 na Chr.	2050 na Chr.
Nieuwe Tijd	Late-Nieuwe tijd	1850 na Chr.	1945 na Chr.
	Midden-Nieuwe tijd	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Vroege-Nieuwe tijd	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late-Middeleeuwen B	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late-Middeleeuwen A	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen D	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen C	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen B	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen A	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse tijd B	350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse tijd A	270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd B	150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd A	70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd B	25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd A	12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late-IJzertijd	250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege-IJzertijd	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late-Bronstijd	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege-Bronstijd	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	6450 voor Chr.	5300 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	-	300.000 BP

Bijlage 2: Plantekening

P
Eersel, B
Ge
Legenda
plan

Bijlage 3: Archeologische beleidskaart van de gemeente Eersel

Legenda

	Gemeentegrens		Categorie 1: Archeologisch monument
	Top10NL		Categorie 2: Gebied van archeologische waarde
			Categorie 3: Gebied met hoge verwachting (historische kernen en linten)
			Categorie 4: Gebied met hoge verwachting
			Categorie 5: Gebied met middelhoge verwachting
			Categorie 6: Gebied met lage verwachting
			Categorie 7: Gebied zonder archeologische verwachting
			Esdek
			Mogelijk verstoord
			Water

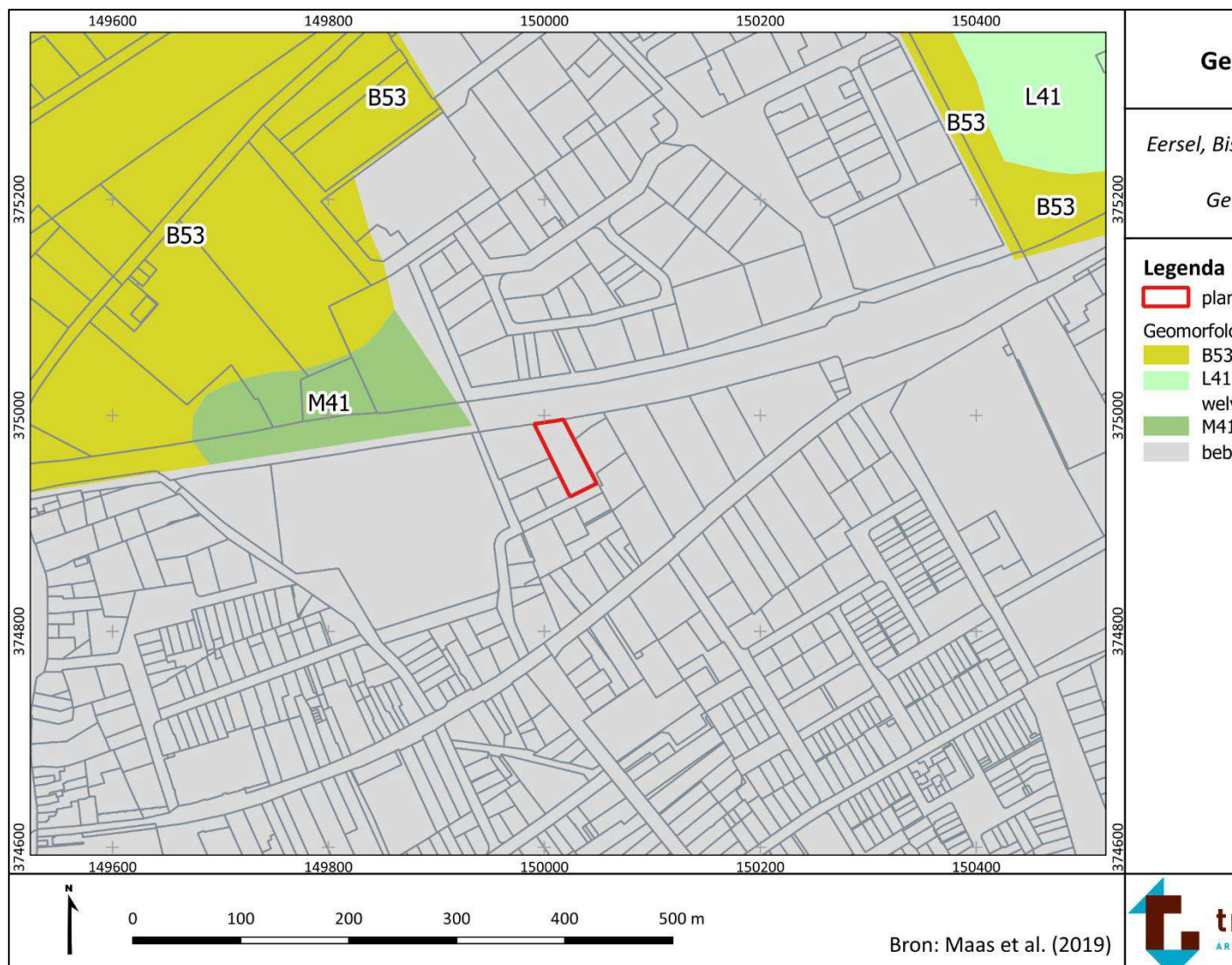
Eersel, Br

Ge

Bron: SRE Milieudienst

Bijlage 4: Geomorfologie

Bijlage 5: Fysisch landschappenkaart

Legenda

Gemeentegrenzen

GBKN

Fysisch landschap

Lage zandgronden

 Lage zandgronden

Lage dekzandruggen

 Lage dekzandruggen

Hoge dekzandruggen

 Hoge dekzandruggen

Duinen en stuifkoppen

 Duin

 Uitblazingslaagte

 Kamduinen

Laagte op het hoog

 Andere laagte

 Pingo-ruïne

Dalen op het Hoog

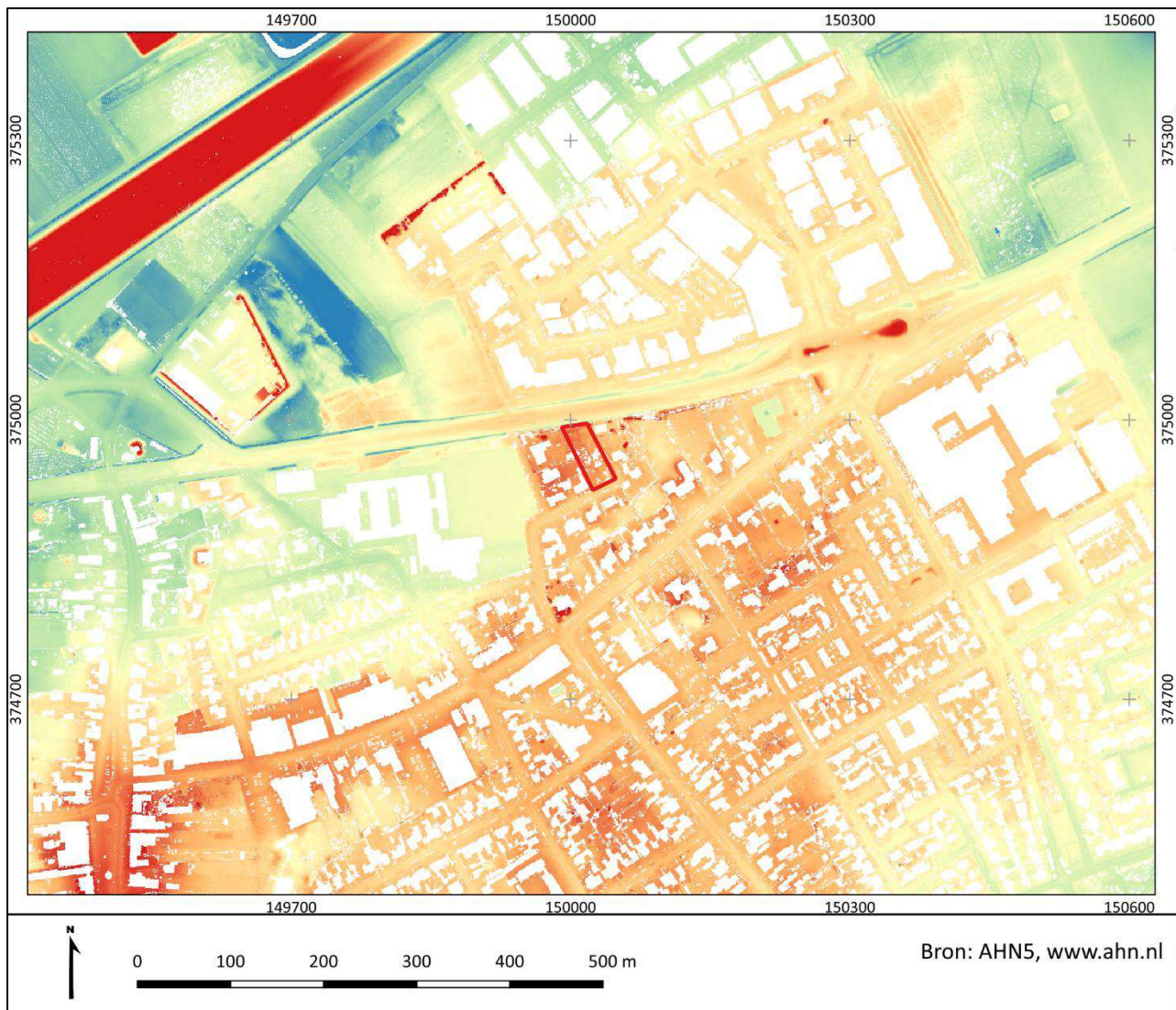
 Dal

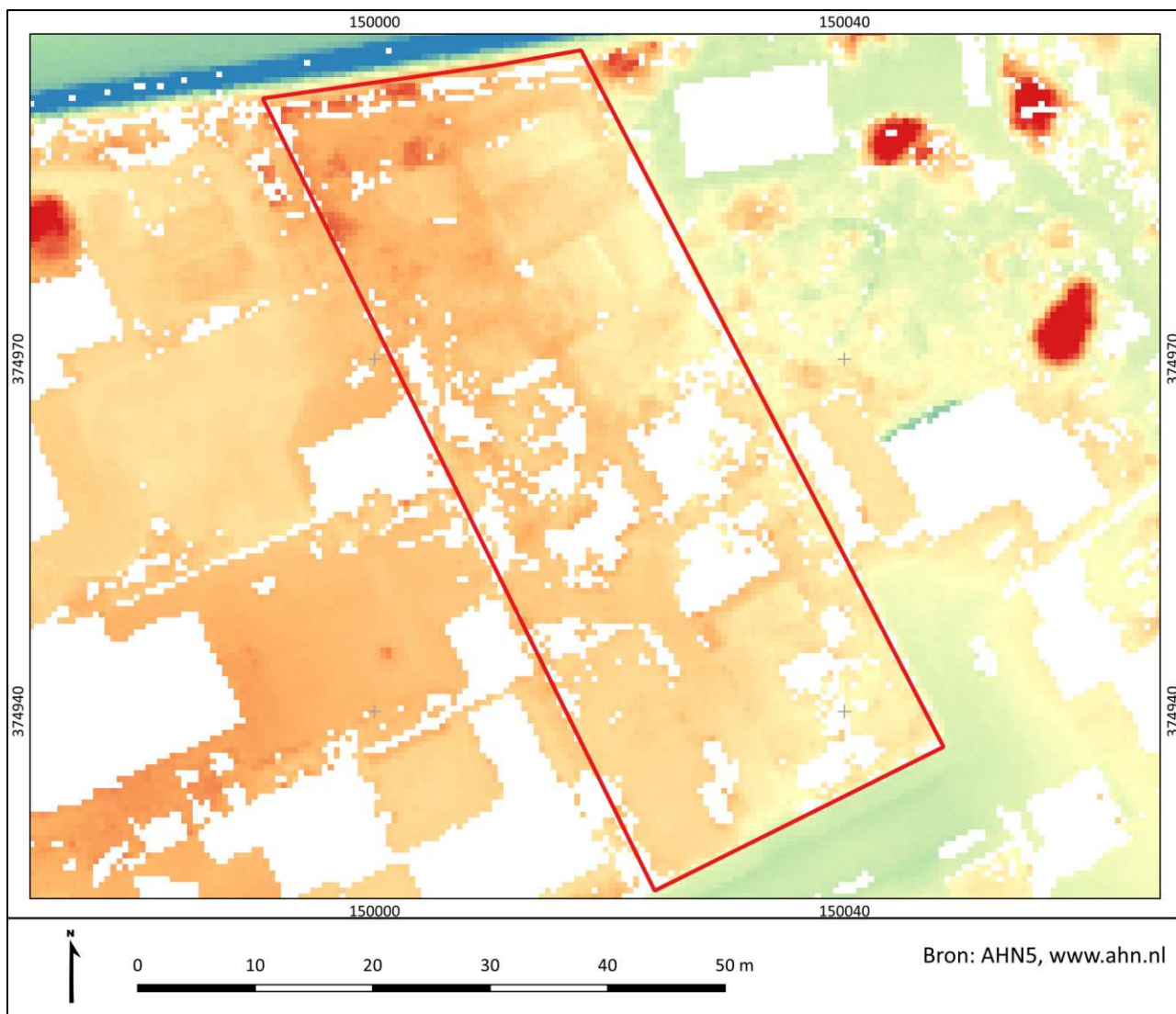
 Rijt

transect: *archeologie, erfgoed, ruimte*

Bijlage 6: Hoogtekaart

Hoop

Eersel, Br

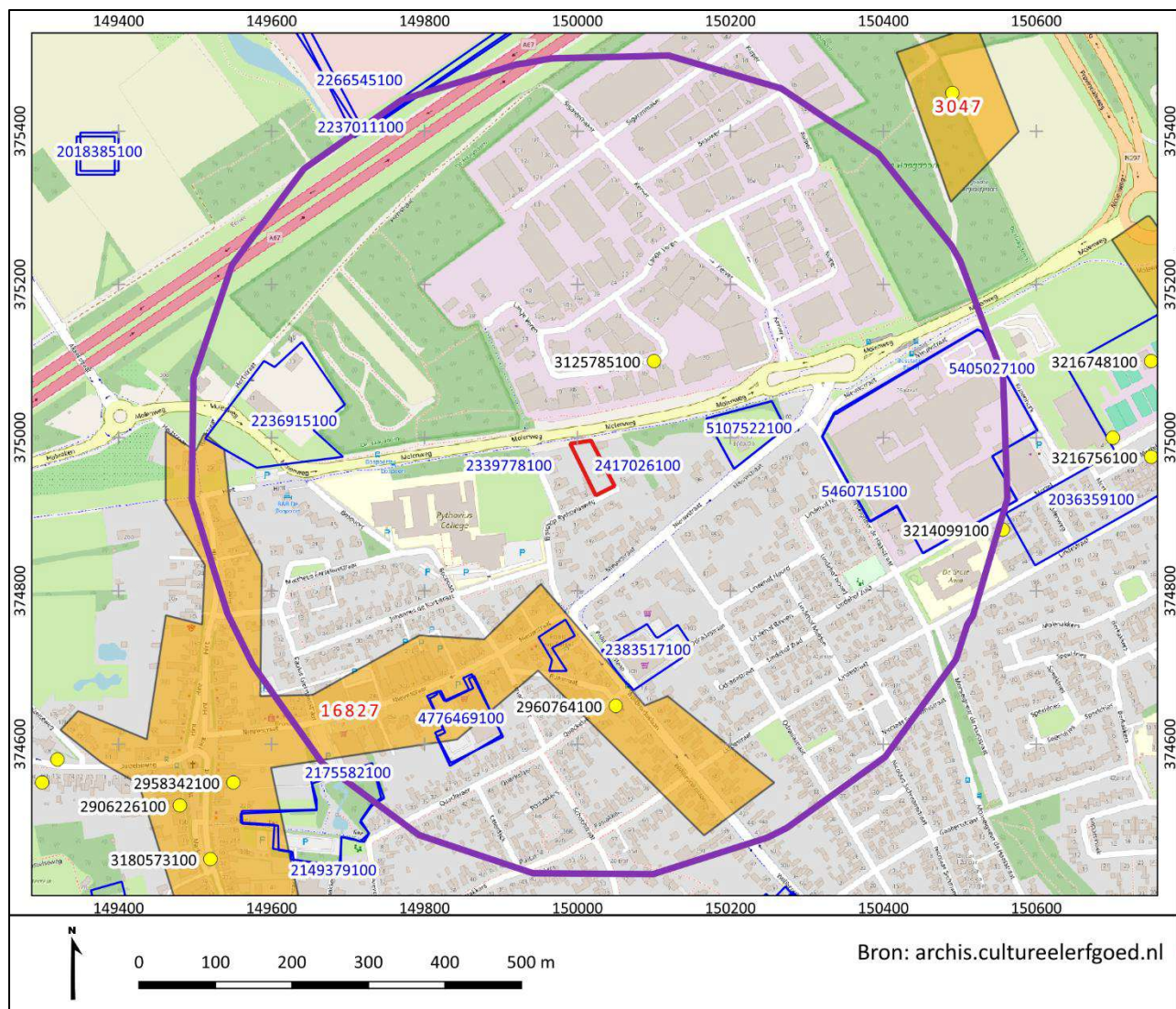
Ge

Legenda

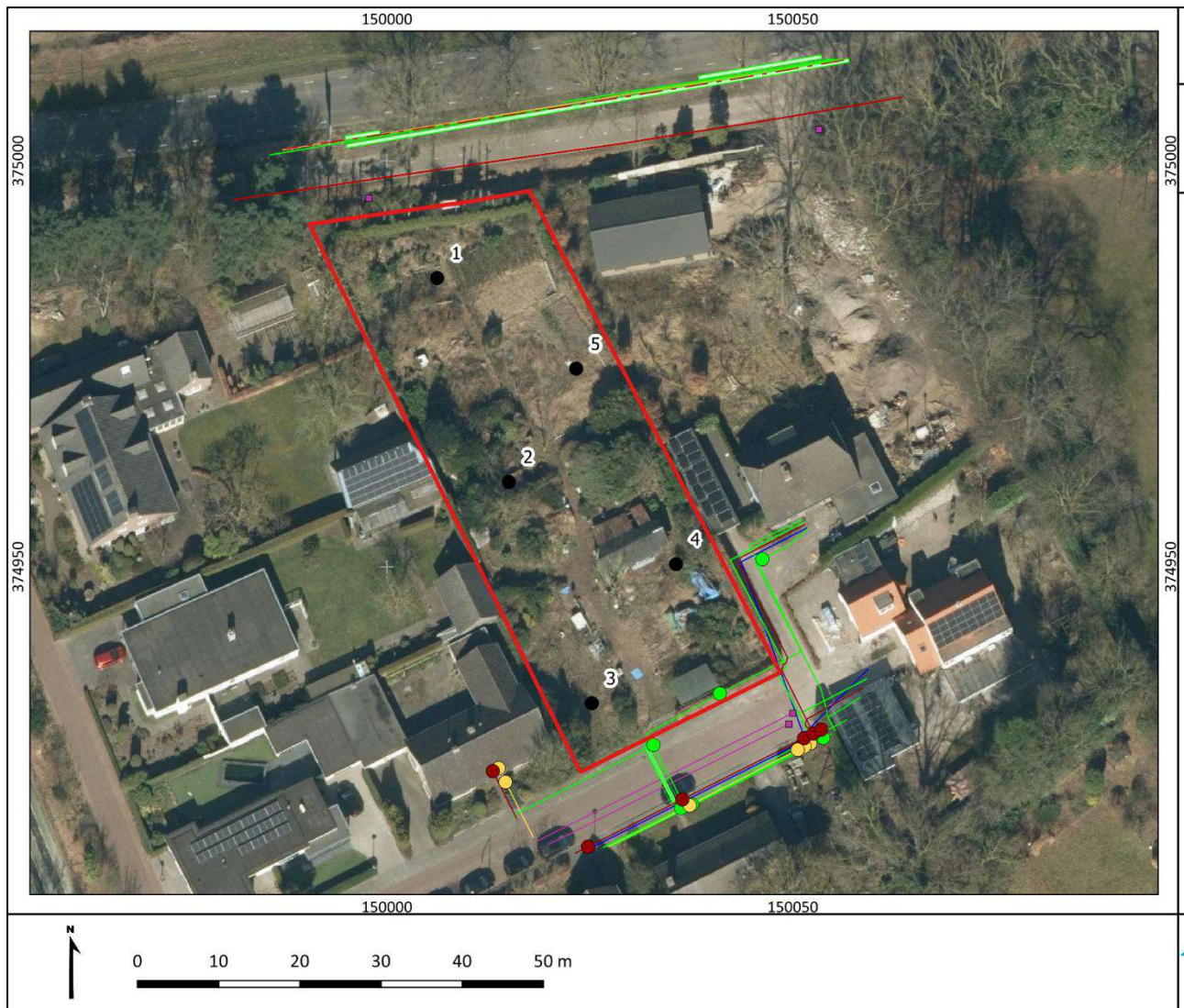
- plan
- maaiveldh
- 30.
- 30.
- 31.
- 31.
- 32.

Bijlage 8: Archeologische informatie

Bijlage 9: Boorpuntenkaart

Boo

Eersel, Bl

Ge

Legenda

plan

bor

Duct

— dat

Elektricitei

— mid

— laag

Kabelbed

— dat

Leidingeler

● dat

● gas

● laag

Mantelbuis

— dat

OlieGasCh

— gas

— gas

Telecomm

— dat

Waterleidi

— wat

Bijlage 10: Foto's van boringen

Hieronder volgen enkele foto's van boring 1-4.

Boring 1.

Boring 2.

Boring 3.

Boring 4.

Legenda

Lithologische boorbeschrijvingen (kolommen)

- Zand
- Klei
- Veen
- Humeus (zwak, matig, sterk)
- Bijmenging klei (zwak, matig, sterk)
- Bijmenging zand (zwak, matig, sterk)
- Bijmenging silt (zwak, matig, sterk, uiterst)
- Bijmenging grind (zwak, matig, sterk)

Sterkte van de bijmenging wordt bepaald
door de breedte van de rechterrاند

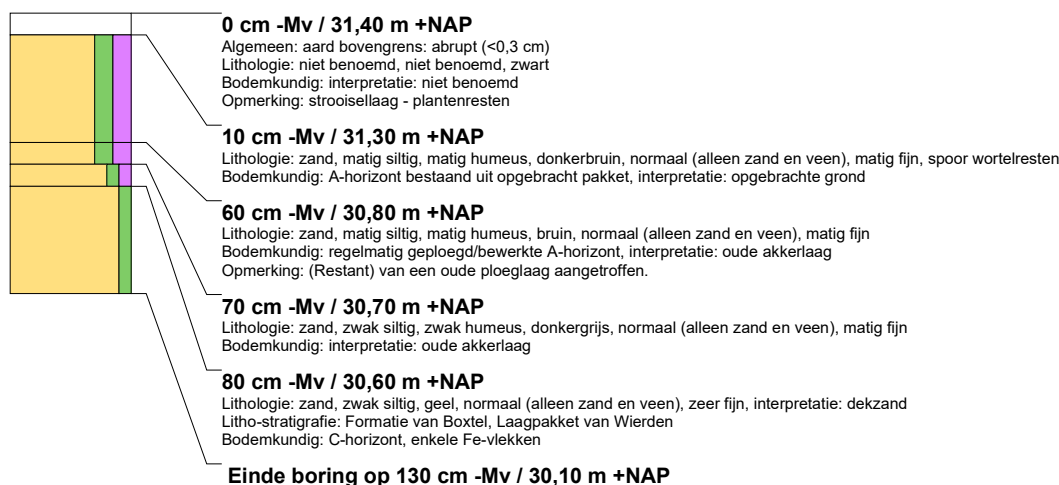
boring: BSSPRV-1

beschrijver: NP, datum: 18-11-2025, X: 150.006, Y: 374.985, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 57B, hoogte: 31,30, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), provincie: Noord-Brabant, gemeente: Eersel, plaatsnaam: Eersel, opdrachtgever: M. van Beek, uitvoerder: Transect

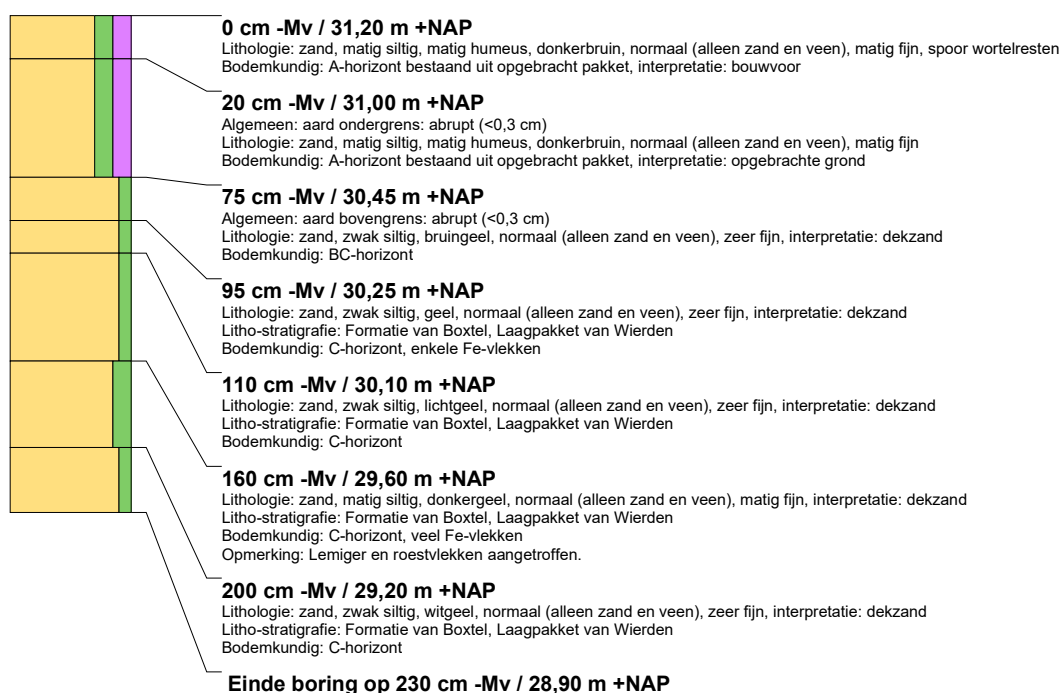
boring: BSSPRV-2

beschrijver: NP, datum: 18-11-2025, X: 150.014, Y: 374.960, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 57B, hoogte: 31,40, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), provincie: Noord-Brabant, gemeente: Eersel, plaatsnaam: Eersel, opdrachtgever: M. van Beek, uitvoerder: Transect

boring: BSSPRV-3

beschrijver: NP, datum: 18-11-2025, X: 150.025, Y: 374.933, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 57B, hoogte: 31,20, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), provincie: Noord-Brabant, gemeente: Eersel, plaatsnaam: Eersel, opdrachtgever: M. van Beek, uitvoerder: Transect

boring: BSSPRV-4

beschrijver: NP, datum: 18-11-2025, X: 150.036, Y: 374.951, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 57B, hoogte: 31,10, precisie hoogte: 1 dm, referentievak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 cm, doel boring: archeologie - verkenning, landgebruik: overige (cultuur), provincie: Noord-Brabant, gemeente: Eersel, plaatsnaam: Eersel, opdrachtgever: M. van Beek, uitvoerder: Transect

